

יראה

קלט

הנה שורש הבנין של האדם, הוא יראת העונש, הנקראת בספה"ק יראה תתאה (לעומת יראת הרוממות הנקראת יראה עילאה). והנה יראת העונש, נחלקת לב' חלקים. א. עונש בשמים כגיהנם, וכד'. ב. עונש כאן בארעא ביסורים למיניהם. ונדבר תחלה בחלק הראשון, יסורים בשמים, כגיהנם. הנה בדרך קניית היראה מן עונשי הגיהנם, יש בכך קושי לאדם. והוא, שהרי בעיניו אינו רואה את הגיהנם, וע"כ אינו ירא מכך. כי כך טבעו של הגוף, שאינו מתירא מדבר שאינו רואה אותו. ואילו האדם היה זך, והיה זוכה ע"י נשמתו לראות את ענשי שמים, היה עי"ז אפשר שיגיע ליראה מן הגיהנם. אולם מכיון שרק יחידי סגולה זוכים לכך, לראות ע"י נשמתם את הנעשה בשמים, והם בהכרח שזכו לכך רק לאחר שכבר קנו את יראת העונש, ע"כ אין זה דרך לקנות ע"י את יראת העונש. ובאמת עיקר השגת יראת העונש, הוא ע"י הכח השכלי, שהוא כח הציור שבמח, שבכוחו לצייר בו כיצד נראה גיהנם, ועי"ז יבא לידי היראה. אולם דא עקא, שמעטים מזעיר בדורתנו אלו, יש להם כח ציור שכלי חזק, שיוכלו לצייר כן כ"כ בתוקף, עד שדבר זה ישפיע על לבם לירא מן העונש. וכיון שזעירון אינון בעלי כח הציור הנ"ל, לכך קשה מאוד להשיג את יראת העונש. כי הגוף אינו רואה את הדברים, והנשמה שרואה, נעלמת מן האדם, וכח ציור השכל חלש הוא. ולכך היו מרבתינו בדורות האחרונים, שסברו ופסקו מלדבר הרבה בענין יראת העונש. לעומתם היו שסברו, שמן יסוד בנין העבודה אין לזוז. ולכך המשיכו לעסוק בזה רבות, על אף הקושי הרב להשיגו. ועל דרך כלל כל ימיהם עסקו עם הרבים בכך, ועדין לא זכו לקנות זאת בשלמות, מפני הקושי הגדול להשיגו. והנה זה זה

דרך מסוכנת היא. שאם האדם מדלג על יראת העונש, וממשיך הלאה, הרי חסר לו את הבסיס, וח"ו בשעת קטנות המוחין ונפילות, שאש האהבה אינה בוערת בקרבו, אין לו כח שיעצור בעדו מלחטוא, מכיון שאין יראת העונש קנויה בקרבו. לעומת זה, הצד השני אף בו יש סכנה, שמכיון שיראת העונש קשה לקנותה, ח"ו האדם יכול לעמול כל ימי חייו, רק בענין זה של יראת העונש, ולא להמשיך הלאה כלל כל ימי חייו, ונמצא שיצא מן העוה"ז עם מעט מזעיר.

קב

ראשית נתחיל לבאר את הנקודה הפנימית של יראת העונש. כלל מוצק הוא, כפי שכבר כתבנו לעיל מספר פעמים, שבכל ענין וענין, על האדם לראות בו את הקב"ה, ולראות כיצד להתקרב אליו ית"ש ע"י ענין זה, הן הן הדברים אמורים לגבי יראת העונש. ראשית יש למצוא את הקב"ה ביראת העונש, ולאחר מכן להשכיל ולהבין כיצד ניתן להתקרב אליו ית"ש ע"י יראת העונש. ראשית יש להתבונן מי ברא את הגיהנם? הקב"ה! הרי הגיהנם הוא פרי יצירתו של הקב"ה. נוסף על כך, יש להתבונן מי מעניש בגיהנם? וכי הגיהנם פועל מאליו, ומנהיג את עצמו בכוחות עצמו? ודאי שלא! רק הקב"ה יחיד ומיוחד בורא ומחדש בכל רגע את הגיהנם ("יוצר אור", לשון הוה, וכן כל הנבראים כולם מחודשים בכל רגע), והוא הוא שמעניש את האדם בגיהנם.

קמא

עתה נתבונן, מפני מה ברא את הגיהנם? וכי מפני שרוצה להרע לבנ"א? לא ולא! אלא ברור הדבר, שרצונו ית"ש שגהיה קרובים אליו. וכאשר יש מחיצה של עונות, המונעת מן האדם להיות קרוב ודבוק בו ית"ש, אזי אחת מן האפשרויות לסלק מחיצה זו, זה ע"י ענשי הגיהנם. נמצא, כל ענין הגיהנם אינו אלא היכי תמיצי שיוכל האדם להיות קרוב

אליו ית"ש. נמצא, שאדם שירא מן הגיהנם בסתמא, ואינו זוכר וחי מי הוא שברא את הגיהנם, ומי הוא זה שמעניש שם, ולשם מה הוא מעניש, הרי נחסר ממנו עיקר כל תכלית ענשי הגיהנם. הוא מפחד מחיצוניות הגיהנם, ואינו מגיע לתכלית שלמענה נוצר פחד זה.

קמב

כשם שיש את עונש הגיהנם, כן יש הפחד מפני העונש. יש להבין, מה התכלית של פחד זה? וכי הקב"ה רוצה לצער את האדם ולהפחידו? ברור הדבר שאינו כן כלל. אלא מכיון שכל תכלית חיי האדם הם להיות קרובים אליו ית"ש, וכאשר ח"ו האדם עובר על רצון קונו, נעשה מחיצה המבדלת בינו לבין קונו, לכך יצר הקב"ה את הגיהנם, שהאדם יפחד מכך, ועי"ז לא יתרחק ממנו ית"ש מפני עונותיו. נמצא שהפחד מן הגיהנם אינו תכלית לעצמו כלל, אלא כל ענינו של פחד זה, שע"י האדם לא יתרחק מבוראו, ויזכה להיות קרוב אליו. נמצא שאם האדם מפחד מן הגיהנם גרידא, ללא זכירה פנימית מה התכלית של פחד זה, הרי העיקר חסר מן הספר, זו נקודה יסודית עד למאוד. צריך לזכור שגיהנם, עונשו והפחד מן העונש, אינו אלא ענין בכדי לקרב ולדבק את האדם בקונו, ולא ענין לעצמו. נמצא שכאשר האדם עמל לקנות את יראת העונש, ראשית יש לזכור ממי מתירא, מן הגיהנם או מהקב"ה שמעניש בגיהנם (ודאי שמתירא מן העונש, רק יש לזכור מי המעניש, והוא ענין עמוק שדיבר בו המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל), וכן יש לזכור מה התכלית של יראה זו.

קמג

כאשר האדם עמל לקנות יראת העונש באופן זה, הרי כל עבודתו מקבלת פנים חדשות. לולי הצורה הנזכרת, אדם ח"ו יכול לעמול שנים לפחד מן עונשי הגיהנם, וח"ו לשכוח את הקב"ה כמעט בכל השנים